

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение ще отбележим, че проблемите на съвременната глобализация, разгледани в настоящата книга, изискват и нов филозофско-антропологичен подход към човека и неговия разум. На учението за ноосферата се възлагат надежди за преодоляване на негативното влияние от страна на глобализацията. Колективно изследване показва, че съвременната метафизика като алтернатива на сегашния глобализъм дължи своето съществуване (и своите постижения) на надемпиричните възможности на разума и на познанието от принципи. Метафизичното в книгата се извява и като познание на разума. Фактически осъщественото познание от принципи е трансцендентно. Тези принципи всъщност са архетиповете на познанието. На тях съответстват основополагащите идеи на тази книга.

Анализът в отделните раздели на книгата показва, че иманентността и трансцендентността са основополагащи идеи на съвременната метафизика, включила в своя предмет и проблемите на съвременната глобализация. На този фон съвременната философия не престава да се интересува от смъртта като явление и Нещото само по себе си, какъвто е човешкият Аз. Именно този Аз не може да образува понятие за смъртта, макар тя да е нашият спътник. Метафизичните изследвания в настоящата книга показват по един оригинален начин, че битието на човешкия Аз е неповторимо по своите нюанси (в живота) така, както е неповторима със своите нюанси и смъртта. Смъртта е „истината“ на човешката обреченост, а животът е „истината“ на човешкото битие, което се стреми да бъде познато чрез философията. Дори когато човек се приближава все повече до истината за живота, той все пак носи в себе си потенциите на смъртта. Последната по отношение на човека има свой хронотоп. Смъртта на телесното е съдбовният край на човешкия живот и фактически се утвърждава като отрицателна битийност и живот на смъртта (Ю. Кръстева). Показателно е, че Новият Завет поставя проблема за преодоляването на смъртта и постигането на вечен живот

дори от покойниците. Абсурдно е обаче, че човешкият Аз не може да осъзнае смъртта като нещо, което му принадлежи. Азът на човека се афишира като една вечна (и при това абсолютна) ценност. Последната е всъщност опорна точка на метафизиката, която се стреми да запази автентичността на локалното под натиска на глобалното. В това отношение съвременната метафизика като наука и като естествена способност показва, че човек не може да превърне всичко от себе си в нищо. Нещо нерешено остава въпреки смъртта.

Читателят навярно е забелязал, че отделните глави в книгата постигат своето единство чрез схващането за субстанцията като субект на всички изменения и като висша цел на разума. Най-висшата степен на действителност притежава субстанцията, с която Азът се съотнася. Субстанцията изразява най-общата битийна характеристика не само на човека, но и на всичко съществуващо (посредством ноологичната реалност). Именно метафизичният разум прави възможна критиката на глобализма чрез най-висшата степен на познанието. В това отношение метафизиката ни се разкрива като естествена способност и като наука за най-висшите познавателни цели (на разума). Освен това метафизиката е начин за преход от сетивното към свръхсетивното познание, от конкретното към всеобщото и безкрайното.

Фактически метафизичното в книгата обхваща възможния и действителния опит. Показателно е, че в отделните изследователски насоки може да се открие и собствена морална мотивация, която е ориентирана и към критиката на съвременния глобализъм. На този фон епистемичната реалност следва да се разглежда като форма на научен реализъм и инструментална ценност. Настоящето, като непротяжна вечност (която разделя миналото от бъдещето), трябва да се осмисля и като онтически реалност. Но заедно със смъртта човек живее под знака на вечността и абсурдността (Ю. Кръстева, Цв. Тодоров). Но въпреки неизбежната смърт истинският абсолютен се проявява като субстанция, която схващаме като чужда на негативната глобализация. Онтическото и онтологическото са взаимосвързани чрез самите битийни форми на живота (пронизващи крайното и безкрайното).

Показателно е, че тъждеството на мислене и битие се постига именно в метафизичната реалност. Субстанцията е безграничното и всеобхватното, което поглъща ограниченията на всичко крайно, за да постигне своята безкрайност. Границите на конкретното са крайни, но

съдържат в себе си по един потенциален начин безкрайността. Така става ясно защо в настоящата книга намират израз два основни типа безкрайност: вечна и времева. Вечната безкрайност е в началото на времето. Безкрайността може още да се интерпретира и като количествено съществуване на субстанцията при образуване на съответни качества. В количествено отношение субстанцията (Бог) и съществуващата душа са вечни. В онтологично отношение те са съотнесени с логосните форми на битие и мислене. Последните са обхванати от ноологичната реалност. Крайното може да преодолее своите ограничения чрез висшите цели на разума, придаващи научен статус на метафизиката.

Безкрайността сама възпроизвежда своето онтически значение, което е свързано с висшите ценности на живота. Върховното Благо няма граници, но то не съдържа в себе си крайното като носител на ограничения. Безкрайното като върховно Благо е съпричастно на крайното, но не включва в себе си неговите собствени граници в посока към материята. В съвременната онтология всяко крайно се постига чрез неговите родови форми на битие и мислене, образуващи в крайна сметка ноологичната реалност. Както стана ясно, онтологията в настоящата книга е конструктивно приложима в опита, който се просветлява от философския разум. Включените в книгата принципи и философски рефлексии следва да се интерпретират онтически и като **трансцендентна очевидност**. Историята на философията ни учи, че всяка логика има своя обосноваваща онтология. От гледна точка на крайното и безкрайното битие историчността (Geschichtlichkeit) включва в себе си конкретната действителност на човека като възможност за рационално постигане на наличната екзистенция и висшите цели на разума. В такава историчност човешкото (крайно) битие се оказва онтологически съотнесено със самото себе си и със своята трансценденция. Историчността на човешкото битие и на самата философия обхваща единството между времевите моменти, основаващи се на вечността. Тук началото на времето е самата вечност, към която се стреми човекът. Но сама по себе си историчността се осъществява чрез принадлежността на човека към обществото (като мезокосмос) и към своето автентично екзистенциално основание. На човешката историчност се акцентува, когато трябва да се напомни, че човекът (като форма на битие и мислене) има своя история, реализирана във времето и в дадено социално пространство. Именно тази история трябва да се познае, за да се

разкрие и по един онтологичен начин човешката същност на природата (Космоса) и природната същност на човека (микрокосмоса). Човешкото битие е склонно да търси най-високата степен на реалност.

За да се преодолее негативното влияние на съвременната глобализация всяко онтологично познание трябва да получи своята завършеност в системата на метафизиката като *philosophia prima*. Цялостната философска наука за разума би могла да се нарече ноология, (подобно на античната ноология), създадена в неоплатоническата традиция (в която попада и съвременното учение за ноосферата). Човекът носи в себе си потенциите на крайното и безкрайното.

Евлоги Данков